

Ispesyal nga Report:

DUGUON NGA "BAGONG PILIPINAS" SANG REHIMEN US-MARCOS

Report sa Tawhanon nga Kinamatarung
(Disyembre 1, 2023-Hunyo 30, 2024)

Pasiuna

Sa nakaligad nga duha ka tuig sang rehimen US-Marcos sa poder, wala sang mga nagtudok sa iya pagginahum kundi ang ginpasingki nga kapintas sa pumuluyong Pilipino kag pagpanumpo sang tawhanon nga kinamatarung. Agud hatagan sang dagway ang mga kaso nga ini kag pabaskugon ang kampanya para sa hustisya, ginpagwa sang Ang Bayan (AB) ang ini nga report sa kahimtangan sang tawhanon nga kinamatarung sa pungsod.

Ang ining report gikan sa mga impormasyon nga gintipon kag gin-analisa sang AB nahanungod sa mga kaso sang paglapas sa tawhanon nga kinamatarung nga ginhimo sang Armed Forces of the Philippines (AFP), Philippine National Police (PNP) kag iban pa nga mga armado nga ahente sang rehimen US-Marcos halin Disyembre 1, 2023 tubtob Hunyo 30 subong nga tuig. Ikatatlo ini sa serye sang mga report sa tawhanon nga kinamatarung nga ginpagwa sang AB sa idalum sang subong nga rehimen. Ginalaragway diri ang ka-grabehon sang brutalidad kag bayolensya nga gin-antus sang pumuluyong Pilipino sa nagligad nga pito ka bulan, sa idalum sang nagapadayon nga kampanya sang pagpanumpo kag kontra-insurhensya sang rehimen US-Marcos.

Pareho sang nagligad, madamo nga kaso sa kaumhan ang wala ma-report tungod sa kabudlayan sang pagpadala sang mga report sang mga yunit nga naga-atubang sang masingki nga operasyon militar. May pila ka mga kaso man nga ang na-report lang amo ang insidente kag wala natumod ang pat-ud nga isip sang mga biktima.

Indi kabahin sa report nga ini ang mga kaso sang pagpamatay sa idalum sang "gyera kontra droga" nga ginpadayon sang rehimen Marcos. Wala man masyado nasakop sa report nga ini ang subong nga madamo nga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung sang pumuluyong Moro nga masami indi mawaragwag sa publiko.

Gingamit sang AB sa sining report ang internasyunal nga istandard sa pagbulubanta sang isip sang mga biktima sang ebakwasyon kag militarisasyon, kag sa isip sang mga bata nga apektado.

"Bagong Pilipinas:" Pangtabon sa duguon nga rekord

Sadtong Enero, upisyal nga ginlunsar sang rehimen Marcos ang pampulitika nga kampanya kag islogan sini nga "Bagong Pilipinas." Ang kampanya nga indoktrinasyon sang "Bagong Pilipinas" wala sang kinalain sa "Bagong Lipunan" sang iya diktador nga amay nga gingamit para tabunan ang mga abuso sadtong laye militar kag patahomon ang imahen sang tiraniko nga paghari. Sa likod sang enggrande nga mga konsyerto kag mga salo-salo, puno sang dugo ang mga kamot ni Marcos Jr.

Ginatiplang sang "Bagong Pilipinas" ni Marcos ang pumuluyong Pilipino sa mga ilusyon sang isa ka "bag-o" nga palaabuton. Sa pagkamatuod, wala sang bisan ano nga pundamental nga "bag-o" sa mapiguson kag mahimuslanon nga mala-kolonyal kag mala-pyudal nga sistema sa Pilipinas. Padayon sila nga nagapagusa sa manggad, kag nagahari gamit ang mga instrumento sang terorismo sang estado.

Dugang pa diri, nagtukod man si Marcos sang Special Committee on Human Rights Coordination tungod sa Administrative Order No.22 sadtong Mayo. Suno sa mando, magaserbe nga "tig-koordinan" sa mga hambalanon sa tawhanon nga kinamatarung ang komite. Isa ini ka desperado nga pagtinguha para bayuan ang malala nga kahimtangan sang tawhanon nga kinamatarung sa pungsod.

Samtang ginapahamot ang kaugalingon, buylo nga ginapatuman sang AFP kag PNP ang mahigko nga todo-gyera batuk sa pumuluyong Pilipino sa kasyudaran kag kaumahan. Sa balayon sang National Security Policy (NSP) 2023-2028, nagapadayon ang masingki nga pasista nga terorismo sang estado, pagyaob sa imperyalismong US kag pagsumpo sang mga pwera nga patriyotiko kag demokratiko.

Sa pihak sang pasulit-sulit nga panalambiton sang US, AFP kag ni Marcos bahin sa "pagliso" sang armadong pwera sang pungsod halin sa "internal nga depensa" padulong sa "eksternal nga depensa" tungod "mahuyang na" ukon "nalutos na" ang Bagong Hukbong Bayan (BHB),

nagapabilin ang kadam-an nga pwersa sang AFP sa kaumahan kag mga larangan gerilya. Pasulit-sulit man ang pagpalanog sini nga pito ka mahuyang nga larangan gerilya na lang ang nabilin, apang libuon ka pwersang militar, pulis kag paramilitar pa gihapon ang ginapahulag para sa kampanya kontra-insurhensya.

Ginpaidalum sang rehimen ang tanan nga aspeto sang sosyedad-halin ekonomiya tubtob kapalibutan-sa balayon sang "pungsodnon nga seguridad" nga labi nga nagapadako sang papel sang militar kag mga ahensya pangseguridad sa pagpadalagan sang reaksyunaryong estado. Bisan ang mga plano nga pagsabat sa kalamidad kag penomenon nga El Niño ginpaidalum sa pagpamuno sang ahensya sa seguridad. Nagapangibabaw ang AFP sa mga sibilyan nga mga ahensya kag lokal nga mga gobyerno tubtob sa lebel-barangay paagi sa National Task Force-Elcac.

Ginagamit ni Marcos ang Anti-Terrorism Law kag Terrorism Financing Prevention and Suppression Act agud ipiton kag pahipuson ang mga kritiko kag nagahambal batuk sa iya rehimen, kag bisan ang ordinaryo nga pumuluho.

Gintarget sang rehimen ang ginabansagan sini nga "mga ligal nga prente sang CPP-NPA-NDF" para kuno "pauntaton ang rekrutment, utdon ang suportang pangpinansya kag awayon ang propaganda." Kadungan ini sang malisyoso nga pag-angot sa mga aktibista sa armado nga kahublagan ukon Red tagging para hatagan sang rason ang mapintas nga pag-atake sa ila.

Sa kaumahan, ginpaidalum sa grabe nga militarisasyon kag okupasyon ang mga komunidad sa dagway sang mga focused military operation (FMO) kag okupasyon sa mga baryo sa tabon sang Retailed Community Support Program (RCSP). Sa mga operasyon sini, mga sibilyan kag mga mangunguma ang mayor nga ginatarget sang kapintas militar kag pag-pangsumpo. Kadungan sini ang patarasak nga aerial bombing, istraping kag pagpangkanyon sa mga kaumhan kag kabukiran nga nagabutang sa peligro sang kabuhi sang mga sibilyan kag nagaguba sa kapalibutan.

Ginpadayon man sang rehimen ang kuno mga "lokalizado nga hinun-anon sa kalinong" sang NTF-Elcac nga wala sang iban kundi kampanya sang intimidasyon, pwera nga "pagpasungka" sa mga sibilyan kag pag-pangkawkaw sa pondo sang pungsod. Padayon man ang patarasak nga paglapas sang estado sang mga pagsulundan sa inaway, sa dagway sang hungod nga pagpatay sang mga pilason nga hangaway, pagpatay sa mga sibilyan sa mga "peke nga engkwentro" kag pagpaantus sa bilog nga komunidad sa mga panahon sang operasyon kombat.

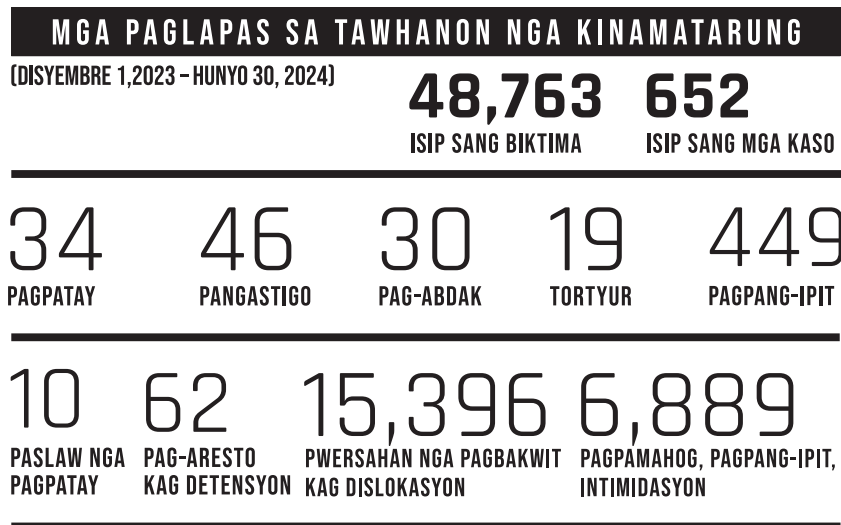
Mga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung

Sa listahan sang Ang Bayan, 48,763 ang nangin biktima sang mga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung sang rehimen US-Marcos halin Disyembre 2023 tubtob Hunyo. Nalista sang AB ang 652 ka kaso (ukon tatlo ka kaso kada adlaw) sang mga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung sa bug-os nga pungsod. Ang pila sa mga biktima nag-agum sang 2-3 ka kaso sang paglapas sa ila tawhanon nga kinamatarung. Pinakadamo nga kaso ang nalista sa bulan sang Enero (144 ka kaso).

Sa abereyds, may yara indi magnubo sa apat ka biktima sang pampulitika pagpamatay kada bulan. May yara isa ka biktima sang pagpang-abdak kada semana kag indi magnubo sa isa ka biktima sang tortyur kada duha ka semana. Nakalista ang AB sang 32 ka biktima sang pagpamahog, pagpanghadlok kag intimidasyon kada adlaw. Indi magnubo sa 15,396 ang nangin biktima sang pilit nga pagpabakwit kag dislokasyon bunga sang okupasyon sang mga militar sa kaumhan.

MGA PAGLAPAS SA TAWHANON NGA KINAMATARUNG				
[DISYEMBRE 1, 2023 - HUNYO 30, 2024]				
48,763		652		
ISIP SANG BIKTIMA		ISIP SANG MGA KASO		
34	46	30	19	449
PAGPATAY	PANGASTIGO	PAG-ABDAK	TORTYUR	PAGPANG-IPIT
10	62	15,396	6,889	
PASLAW NGA PAGPATAY	PAG-ARESTO KAG DETENSYON	PWERSAHAN NGA PAGBAKWIT KAG DISLOKASYON	PAGPAMAHOG, PAGPANG-IPIT, INTIMIDASYON	

Sa duha ka tuig sang rehimen Marcos sa poder, nalista naman ang 2,107 nga isip sang mga kaso kon diin indi magnubo sa 424,679 ang isip sang mga biktima. Sa abereyds, may yara 580 ka biktima sang paglapas sa tawhanon nga kinamatarung kada adlaw sa ulihi nga duha nga tuig.

Pagpatay, paslaw nga pagpatay kag tortyur

Indi magnubo sa 34 ang biktima sang pampulitika nga pagpamatay sa bug-os nga pungsod sa nakaligad nga pito ka bulan. Halos tanan nga mga pagpamatay ginpagwa sang AFP nga mga peke nga engkwentro ukon hi-mo-himo nga inaway, nga gilayon nga ginpanginwala sang pamilya kag mga kaingod. Himpit nga paglapas ang mga ini sa international humanitarian law (IHL ukon internasyunal nga makatawo nga laye) kag mga pagsulundan sa inaway.

Para mapaguwa nga napatay sa engkwentro, ginapabayuan, ginabutan sang armas, bala kag iban pa nga kagamitan militar ang ila mga bangkay, kag ginahaboy sa lunangon nga lugar. Pareho sang nagligad, nagapadayon ang pagkuha sang militar sang mga litrato sang mga bangkay para ipalapta sa social media kag pyestahan sang ila mga troll, taliw-as sa istandard sang IHL.

Mayoriya sa mga kaso nalista sa panahon nga nagalunsar sang mga FMO kag RCSP ang mga soldado kag pulis sa mga komunidad. Ang mga pagpamatay nakabalay sa plano sang rehimen Marcos nga "lubos nga luto-son" ang hukbong bayan sa pungsod. Nagpalapnag ang mga soldado sang mga estorya sang ila mga "kadalag-an" para ipa-gwa nga nagakalutos na nila ang hukbong bayan.

Sa pila ka higayon, nareport man nga lalong sa droga ang mga soldado nga nagapatigayon sang pagpamatay. Ginapagamit sila sang AFP sang droga para mapatuman ang mga makangilidlis nga krimen sa pumuluyo kag pasingkion ang ila kapintas.

Pinakadamo ang mga mangunguma (26) sa mga ginpamatay. Isa sa mga ginpatay 16-ka tuig nga estudyante. Sa mga biktima, anum ang hors de combat (mga kombatant nga wala sang ikasarang nga magbato tungod pilason ukon may balatian). Pinakadamo ang ginpamatay sa Negros Occidental (10), sunod ang Sorsogon kag Masbate nga may yara tig-lima ka biktima. Nalista ang isa ka kaso sang masaker sa Bohol.

Pagpatay sa mga tigulang. Ginkuha sa ila balay kag gindala sa sapa para patyon ang magtiayon nga sila Pedro Regala, 78 anyos, kag Florencia Regala, 67 anyos, sang mga pwersa sang 2nd IB sadtong Pebrero 5. Nagapuyo ang magtiayon sa Barangay Toboran, Cawayan, Masbate. Pagkatapos patyon, ginpabayuan sila sang *ammo pouch* kag ginpagwa nga napatay sa engkwentro. Ginhaboy sa lunangon ang ila mga bangkay kag gintapik ang litrato sa *social media* nga mga "terorista."

Larawan ng mag-asawang Regala.

Wala sang ginapili nga pagpatay. Nagalakat lang ang 39 ka tuig nga si Arnel Espiritu sang tirohon siya sang mga soldado sang 31st IB sadtong Hunyo 20, alas-4 sang kaagahon. Natabo ang krimen malapit sa ginatineran sang mga soldado sa sentro sang Barangay Gogon, Donsol, Sorsogon. Gilayon nga napatay ang biktima.

Masaker sa Bohol. Ginmasaker sang mga elemento sang 47th IB kag PNP-Bohol ang lima ka hors de combat sang Pulang hangaway sa Bilal, Bohol. Nadakop nga buhi sila Domingo Compoc, Hannah Cesista, Parlito Historia, Marlon Omosura kag Alberto Sancho sa balay sang ila ginteneran sa Sityo Matin-ao 2, Barangay Campagao sadtong Pebrero 23 sang aga.

Suno sa mga nakakita, ginpakamang sa lunang si Cesista. Samtang, si Compoc nga mga 60 na ang edad kag nagabat-yag sang balatian nga arthritis gintortyur sa atubang sang mga residente sa baryo. Ginlabo siya sa liog kag tiyan. Naglapta sa pumuluyo sang Bohol kag *social media* ang isa ka litrato ni Compoc, nga ginauyatan sa likod sang isa ka soldado, kag daw nakagapos ang kamot sa likod. Makita nga likom nga kuha ang litrato. Ginpaguwa sang militar nga "nagbato" ang lima samtang "ginaserbahan" sang madamyento de aresto.

Larawan ni Domingo Compoc nang buhay na nadakip ng mga sundalo ng 47th IB.

Nalista man sang Ang Bayan ang walo ka kaso sang paslaw nga pagpatay sa Kalinga, Nueva Ecija, Aurora, Albay, Sorsogon, Negros Occidental kag Samar. Imbolbado sa mga kaso nga ini ang mga naga-operasyon nga yunit sang militar, nga sa kahadlok maunahan, patarasak nga nagapaniro sa sin-

o man nga masumalang sa lasang ukon sa dalan. Lakip sa mga biktima ang isa ka 4-bulan nga nagabusong.

Indi naman magnubo sa 19 ang nag-agum sang tortyur sa kamot sang mga soldado. Siyam sa mga biktima sang tortyur lubos nga ginpatay sang mga berdugo nga militar. Lakip sa mga biktima ang duha ka nagabusong nga mga Pulang hangaway nga gintortyur kag ginpaantus sang madakpan. Ang iban sa mga biktima sang tortyur mga mangunguma nga gin-INITAN sang soldado samtang naga-operasyon.

Mangunguma, pabaliskad nga ginbitin. Lakip sa mga biktima ang isa ka mangunguma nga gindakop sang 46th IB, ginhigtan kag ginbitin pabaliskad sa isa ka barangay sa banwa sang Jiabong, Samar sa indi matumod nga petsa subong nga tuig. Ginpilit siya sang mga soldado nga mag-ako nga may angot sa hukbong bayan. Pagkatapos ginpakadto ang mangunguma sa kampo sang militar sa banwa sang Calbiga. Wala sang bisan ano nga nangin salabton ang mga soldado sa ila krimen.

Pag-aresto, pag-abdak kag pagpamahog, pagpang-ipit, kag intimidasyon

Nakalista ang AB sang 33 ka kaso sang arbitrario nga pag-aresto kag detensyon kon sa diin indi magnubo sa 62 ang biktima. Kadam-an sa ila mga mangunguma. Kabahin sila sa indi magnubo sa 755 ka bilanggong pulitikal sa pungsod santo sa lista sang grupo nga Karapatan. Sa mga bilanggong pulitikal, 103 ang gin-aresto kag ginpriso sa idalum sang rehimen Marcos. Ang 102 sa mga bilanggong pulitikal tigulang na, 90 bala-tianon, samtang may yara 15 nga katapo kag istap sang National Democratic Front of the Philippines. Yara sa 147 naman ang babaye kag apat ang menor-de-edad.

Sa nakaligad nga pito ka bulan, ang mga iligal nga ginpang-aresto ginpasakaan sang lain-lain nga hinimo-himo nga mga kaso para madugayan nga mapriso sa bilangguan. Ang iban sa ila hungod nga ginpadugay ang pagproseso sang mga papeles sang mga korte para indi gilayon makagwa. Ang iban pa, ilabina ang yara sa mga probinsya, ginpriso lang sa mga kampo militar nga wala sang ligal nga mga basehan.

Pag-aresto sa tigulang. Gin-aresto sang mga pulis kag militar si Ademar Anciero Etol, 64 ka tuig ang edad, sa Barangay Balingasan sa Siay, Zamboanga Sibugay sadtong Enero 25 pagkatapos gin-reyd sang mga ini ang iya ginateneran nga balay. Ginpasakaan si Etol sang mga kaso nga pagpatay kag iligal nga paghupot sang armas. Si Etol, nga nagdako sa San Isidro, Davao del Norte, gina-akusaran sang militar nga Pulang hangaway sang BHB.

Mayo Uno 6. Anum ka pamatan-on nga aktibista ang mapintas nga gin-aresto sang mga pulis sadtong Mayo 1 samtang nagapatigayon sang protesta sa embahada sang US. Ginbansagan nga Mayo Uno 6, nagdugay sa prisohan ang anum tungod sa hungod nga pagpadugay sang korte sa pagproseso sang ila pyansa kag kaso. Nahilway sila isa ka semana pagkatapos nga gin-aresto.

Pag-aresto na mga pulis sa isang raliyista na kabilang sa Mayo Uno 6.

Pamatbat nga nakasala sa kaso nga rebelyon. Ginpamatbatan sang Taguig Regional Trial Court nga nakasala si Maria Salome Crisostomo-Ujano, 67, sa kaso nga rebelyon sadtong Mayo. Sa desisyon sang korte, silutan si Ujano sang 10-17 ka tuig kag apat ka bulan nga pagkapriso. Gin-imbolbar si Ujano sa isa ka engkwentro sang BHB batuk sa mga soldado sang gobyerno sa Quezon nga natabo sadtong Nobyembre 2005. Hugot niya nga ginpanginwala, kag gindun-an niya nga siya isa ka tigpangapin sang kinamatarung sang mga bata.

Detensyon sa mga migranteng Pilipino. Nalista sang nagligad nga bulan ang duha ka kaso sang detensyon sa mga migranteng Pilipino nga nagpauli sa Pilipinas. Sadtong Disyembre 7, 2023, sobra sa duha ka oras nga gin-deteni sa Ninoy Aquino International Airport sa Metro Manila ang Filipina-Swiss nga aktibista nga si Edna Becher sang nag-abot siya sa pungsod para magbisita sa iya mga himata. Ginpabalik siya sa Switzerland sa rason nga "blacklisted" siya tungod sa iya kuno mga "kontra-gobyerno nga mga aktibidad." Amo man sini ang gin-aguman ni Marikit Saturay nga halin sa The Netherlands sang nagbisita sa Pilipinas sadtong Marso 7.

Nalista man sang AB sa ulihi nga pito ka bulan ang 30 ka biktima sang pagpang-abdak. Ang mga kaso sang pag-abdak may kinaiya sang maat-hag nga intensyon sang estado nga hungod nga taguon ang biktima kag ipanginwala nga yara sa kustodya nila ang mga ini. Ang iban sa mga biktima ginpagwa sang estado nga patay na pagkatapos sang pila ka panahon nga pagkadula, ukon kon indi gani napriso sa himo-himo nga kaso ukon ginapagwa nga "nagsungka" nga myembro sang hukbong bayan.

Napatuhaw sila Eco kag Jak. Gin-abdak sang mga pwera sang estado ang mga aktibistang pang-kapalibutan nga sila Axielle "Jak" Tiong kag Francisco "Eco" Dangla III sa Bara-

ngay Polo, San Carlos City, Pangasinan sadtong Marso 24 alas-8 sang gab-i. Suno sa mga nakakita, ginkuot ang duha pagkatapos nga balabagan sang isa ka salakyan (SUV) ang traysikol nga ginasakan nila. Duha tubtob tatlo ka tawo halin sa SUV kag isa pa sakay sang isa ka motorsiklo ang nagbugbog kag nagsakay sa ila sa salakyan. Tungod sa madasig nga pag-giit, natulod ang mga pwersa sang estado nga ipatuhaw ang duha sadtong Marso 27.

Gin-abdak kag ginpagwa nga "nagsungka". Maathag nga nakuhaan sang CCTV ang pag-abdak sang armado nga ahente sang militar kag pulis sa utod sang lider-pesante sa Sorsogon nga si Jose Marie Estiller sa Santo Tomas, Batangas sadtong Pebrero 20. Sa bidyo, nagalakat pabalik sa balay nga gina-estaran si Estiller sang gilayon siya nga ginpalibutan sang lima ka lalaki kag ginguyod palayo. Sadtong Pebrero 23, ginpagwa sang 903rd IBde nga si Estiller mataas nga upisyal sang BHB kag "nagsungka" sa ila.

Nakalista man ang AB sang indi magnubo sa 6,889 ka biktima sang pagpamahog, pagpang-ipit kag intimidasyon. Lubos nga ginagamit sang rehimen sa nakaligad nga mga binulan ang pagkaso sang "terrorism financing" para ipiton ang mga aktibista, mga tigpangapin sang tawhanon nga kinamatarung kag bisan mga mamumugon pang-kauswagan.

Mas dako pa ang isip sang mga biktima kon iupod ang libuon pa nga ginparada kag pilit nga "ginpasungka" sang militar bilang mga katapo ukon tigsuporta sang BHB sa kasyudaran kag kaumhan.

Sa mga kaso nga "pagpasungka", indi pipila ka higayon nga gingamit sang militar ang pagpanghatag sang ayuda para kuhaan sang litrato ang mga residente kag hambalon nga "nagsungka"ang mga ini.

Pagkaso sang "terrorism financing." Sa ulihi nga nalista sang grupo nga Karapatan, indi magnubo sa 112 ang ginpasakaan sang Department of Justice sang kaso nga "terrorism financing," lakip ang 59 ka mamumugon pang-kauswagan. Indi magnubo sa 21 ka non-government organization ang ginpasakaan sang pareho nga mga kaso. Sa mga ginkasuhan, 32 ang subong nabilanggo.

Sa pamaagi sang mga kaso, ginatarget sang rehimen ang mga organisasyon nga ginapasibangdan sini nga nagahatag sang pondo sa rebolusyonaryong kahublagan. Nakabalay ang pagpang-ipit nga ini sa National Security Plan 2023-2028 kag National Anti-Money Laundering, Counter-Terrorism Financing and Counter-Proliferation Financing Strategy (NACS) 2023-2027. Natukod ang NACS santo sa ginpagwa ni Marcos nga mando ehekutibo (EO 33) sadtong Hulyo 4, 2023. Nasulat sa mismo NSP ang plano nga "pabaskugon ang aksyon batuk sa mga ligal nga prente sang CPP-NPA-NDF para...utdon ang ginahalinan sang pinansya." Sa NACS, gintukod ang ispesyal nga komite nga magapasaka sang mga kaso sang "terrorism financing" sa pagtinguha sang rehimen nga makakas sa "grey list" sang mga pungsod nga may lapnagon nga money laundering. Ginapangunahan sang NICA ang ispesyal nga grupo para sa pagpasaka sang mga kaso. Ang NICA nagatindog bilang sekretaryat sang Anti-Terrorism Council kag nagapungko man ini sa Anti-Money Laundering Council nga arbitraryo nga nagasira sang mga akawnt sa bangko sang mga ginatarget nga indibidwal kag organisasyon.

Duha sa mga ginkasuhan sang "terrorism financing" ang pamatan-on nga tigpangapin sa tawhanon nga kinamatarung sa Quezon nga sanday Paul Tagle kag Fritz Labiano sadtong Abril. Ginpasakaan sila sang kaso tungod sa pagbulig sa mga bilanggong pulitikal nga sila Rowena Dasig kag Miguela Piniero sadtong Hulyo 2023. Gin-akusaran sang 85th IB sang "terrorism financing" ang duha pagkatapos nga maghatag sila sang ₱500 kag pagkaon sa mga bilanggong pulitikal.

Pagpang-ipit sa mga himata sang mga namartir. Naga-atubang man sang wala sang tupong nga pagpang-ipit ang mga himata sang mga namartir nga Pulang hangaway samtang ginabawi ang bangkay sang ila palangga sa kinabuhi. Halimbawa sini ang pagpang-ipit sang 59th IB sa mga pamilya sang mga martir sa Tuy, Batangas sadtong Hunyo. Wala gilayon nakuha sang mga pamilya ang mga bangkay sang duha nga namartir tungod sa ginhimo nga hungod nga pagpadugay sang PNP-Tuy kag 59th IB, interogasyon kag intimidasyon sa mga pamilya. Sa sobra nga kahadlok kag pagpang-ipit, wala

nadala pauli sang pamilya sang isa pa ka martir ang iya bangkay. Sa pila ka kaangay nga higayon, ginunggan sang mga pulis ang imbestigasyon kag pag-autopsy sa mga bangkay sang namartir. Indi man pila ka higayon nga pati ang mga lalaw kag lubong ginagamo sang mga soldado.

Humanitarian Mission ng Karapatan-Southern Tagalog sa Tuy, Batangas.

Pagpangkugmat sang militar sa mga komunidad

Sa ngalan sang maitum nga katuyuan nga lubos na nga "dugmokon ang rebolusyonaryo nga kahublagan sa kaumahan ukon indi gani "ipabilin" ang naagum nga kadalag-an kag deklarasyon nga "insurgency-free" sa mga probinsya, ginsakup sang mga operasyon kombat sang AFP kag PNP ang madamo nga komunidad sa kaumhan. Padayon nga nakalapta ang binatasyon nga pwersang militar kag pulis sa madamo nga komunidad sang mangunguma kag pungsodnon nga minorya.

Nalista sang AB ang indi magnubo sa 15,396 nga biktima sang pwersa nga pagpabakwit kag dislokasyon sa nagligad nga pito ka bulan. Naapektuhan man sang iligal nga paggamit sang mga soldado sang AFP sa mga sibilyan nga istruktura sa mga sentro sang populasyon ang may 2,267 ka tawo lakip ang 616 ka bata.

Sa pangkabilugan, nalista sang AB ang 63 ka kaso sang aerial bombing, istraping kag pagpangkanyon sa Abra, Kalinga, Ilocos Sur, Cagayan, Nueva Ecija, Quezon, Camarines Sur, Northern Samar, Samar, Capiz, Iloilo, Negros Occidental, kag Bukidnon. Biktima sini ang sobra 13,000 ka tawo.

Pagtapak sang kinamatarung sang mga kababaenhan kag bata

Wala sang ginapaka-santo ang AFP kag PNP sa mahigko nga gyera kontra-insurhensya sini batuk sa rebolusyonaryong kahublagaan. Sa lain-lain nga bahin sang pungsod, madamo nga mga bata kag kababaenhan ang biktima sang mga operasyon militar kag lubos nga ginatarget sang mga armado nga gaway sang estado.

Labi nga mas ma- bug-at ang pagtapak sa tawhananon nga kinamatarung sang bata kag kababaenhan. Suno sa Decla-

ration on the Protection of Women and Children in Emergency and Armed Conflict sang United Nations General Assembly sadtong Disyembre 14, 1974, isa ka krimen sa inaway ang "tanang porma sang pagpangsumpo kag mapintas kag indi makatawo nga pagtrato sa kababaenhan kag mga bata, lakip ang pagpriso, tortyur, pagpaniro, madamuan nga

MGA PAGLAPAS SA KINAMATARUNG-BATA

(DISYEMBRE 1, 2023 – HUNYO 30, 2024)

2,137

PAGPAMAHUG, PAGPANG-IPIT, INTIMIDASYON

17,701

ISIP SANG BIKTIMA

5,255

AERIAL BOMBING, ISTRAPING KAG PANGANGANYON

1

PAGPATAY

5,802

PWERSAHAN NGA PAGBAKWIT KAG DISLOKASYON

5

PAG-ARESTO KAG DETENSYON

pag-aresto, kolektibo nga pagsilot, pagpang-guba sang puluy-an kag pwera nga pagpabakwit, nga ginapatigayon sang mga operasyon militar sang mga pwera nga nagapakig-away (Numero 5)."

Sa listahan sang AB, isa ka menor-de-edad ang ginpatay sang mga soldado samtang ginatos ang biktima sang pilit nga pagpabakwit kag dislokasyon bunga sang patarasak nga pagpaniro, pagpangkanyon kag pagpangbomba malapit sa ila mga komunidad.

Pagpatay sa 16-anyos. Ginpatay sang 7th IB ang 16-anyos nga estudyante nga si Eusibio Cranzo, nga kilala man bilang Kuni Cuba, sadtong Hunyo 9 sa Sityo Kiluding, Barangay Kiadsam, Sen. Ninoy Aquino, Sultan Kudarat. Suno sa report, nagapauli si Cranzo kaupod ang iya utod kag duha ka abyan sang masumalang nila ang naga-operasyon nga yunit sang 7th IB. Gilayon nga naigo si Cranzo sa pagluthang sang mga soldado, samtang nakadalagan sa tupad nga maisan ang tatlo niya ka upod.

Pag-aresto sa lapsag. Sa wala natumod nga petsa sadtong Mayo, gin-aresto sang mga pwera sang estado si Baby Arnejo kag iya lapsag sa Barangay Madao, Uson, Masbate. Ginaakusaran siya nga katapo sang BHB bisan nga ginagiit sang mga residente nga sibilyan si Arnejo kag madugay na nga nagapuyo sa amo nga baryo. Gintinguhaan sang mga pulis nga ipalagyo ang lapsag ni Arnejo apang napunggan sila sang mga tawo sa baryo. Tungod sa pagtinguha sang mga residente, nabutang sa maayo nga kustodiya ang lapsag samtang nabilanggo ang iya iloy.

Nalista naman sang AB ang apat ka kaso sang pagpanglugos kag sekswal nga pagpang-abuso sa kababaihan. Nalista ang mga kaso nga ini sa Batangas, Northern Samar kag Metro Manila. Samtang, isa ka nagabusong ang ginpaulanan sang bala sang AFP sa Aurora.

Pagpangbastos sa mga asawa sang bilanggong pulitikal. Sa National Bilibid Prison sa Muntinlupa City, nagpatuman ang mga pulis sang *body kag strip search* sa mga asawa sang mga detenidong pulitikal. Sa mga *strip kag cavity search* nga ini, ginapauba ang mga ba-

baye kag pila ka beses nga ginapabika. Sa rason nga pagpangita sang iligal nga droga, ginapatuwad kag ginalili ang pribado nga bahin sang ila lawas. Tungod sa reklamo nila sadtong Mayo, ginpaidalum ini sa imbestigasyon.

Pagpangluthang sa nagabusong. Ginpaulanan sang bala sang mga soldado sang AFP ang payag nga ginateneran sang 4-bulan nga nagabusong nga si Manilyn dela Cruz kag iya mga himata sa Sityo Pinamaypayan, Barangay Umiray, Dingalan, Aurora sadtong Abril 21. Napilasan sa pagpangluthang si dela Cruz samtang nagadalagan para makalikaw nga maigo. Ginpaguwa sang militar nga isa ka engkwentro sa BHB ang insidente. Si dela Cruz isa ka Dumagat-Remontado nga nagdako sa Tanay, Rizal. Pagkatapos sang palagwaon nga engkwentro, gin-aresto si dela Cruz sang mga soldado kag ginpasakaan sang nagasinampaw nga kaso lakip na ang pagpangsunog, pagtilaw nga pagpatay, *direct assault with multiple murder*, kag paslaw nga pagpatay.

Larawan ni Manilyn dela Cruz habang dinadala ng mga sundalo matapos masugatan sa pamamari ng mga berdugo.

Paghimakas masa para sa tawhanon nga kinamatarung

Hustisya ang nagahiliusa nga singgitan sang pumuluyong Pilipino para sa tanan nga mga biktima sang paglapas sa tawhanon nga kinamatarung sang rehimen US-Marcos. Bilang bahin sang pagpangapin sang mga sektor sang tawhanon nga kinamatarung, lain-lain nga tipo sang paghimakas masa ang ginlunsar nila sa nagligad nga binulan.

Halin sa tikang ligal ukon ekstra-ligal, tubtob sa armadong aksyon sang Bagong Hukbong Bayan, tayuyon nga nagapakigbato ang pumuluyo para sa pagpangapin sa mga kinamatarung kag pag-angkon sang hustisya. Ginabuyagyag, ginabatikos kag ginasukot nila si Marcos sa mga patakarang pagpangsumpo kag terorismo sang estado. Yara sa idalum ang pila ka mga matingkad nga mga paghimakas para sa pagpangapin sa tawhanon nga kinamatarung.

International People's Tribunal 2024

Ginlunsar ang International People's Tribunal 2024 sadtong Mayo 17-18, 2024, sa Brussels, Belgium. Isa ini ka tribunal nga nagatuyo nga sabton ang mga akusasyon sang krimen sa inaway kag paglapas sa internasyunal nga makatawo nga laye sa Pilipinas. Ang mga akusado amo sila Presidente Ferdinand Marcos Jr., anay Presidente Rodrigo Roa Duterte, ang Gobyerno sang Republika sang Pilipinas, Presidente Joseph R. Biden, kag ang Gobyerno sang United States.

Ginpamatbatan sang bug-os nga tribunal ang mga akusado nga nakasala sa tanan nga akusasyon sang krimen sa inaway kag paglapas sa internasyunal nga makatawo nga laye nga amo ang nakasulat nga mga akusasyon (*indictment*). Lakip diri ang mga kaso sang pagpatay kag masaker sang mga sibilyan, pag-abdak, pagpaantus, kag iban pa nga mapintas, indi makatawo, kag mapang-ulipon nga pagtrato, pag-atake batuk sa mga sibilyan kag mga kagamitan sang sibilyan kag iban pa.

Magpaguwa ang tribunal sang bug-os nga desisyon nga nagaunod sang mga detalyado nga natukiban kag padayon nga sundan ang sitwasyon sa Pilipinas. Ang mga kopya sang pamatbat ipadala sa mga akusado kag ibalhang para sa lain-lain nga internasyunal nga mga institusyon kag interesado nga partido.

IPT 2024 sa Belgium.

Ligal nga kadalag-an sa reaksyonaryo nga korte

Bisan tuman ka gamay lang nga bahin sa tuman ka damo nga hinimohimo nga mga kaso ang ginpasaka batuk sa nga aktibista, progresibo kag kritiko, ginkalipay sang mga demokratikong organisasyon kag sektor ang pagbasura sang mga korte sang pila ka mga kaso nga ini. Sa nagligad nga pito ka bulan, indi magnubo sa 11 ka kaso ang ginbasura sang mga korte tungod sa kawad-on sang ebidensya sang mga ini.

Lakip diri ang pagbasura sa kaso nga *illegal possession of firearms and explosives* batuk sa lider-mangunguma sa Cagayan Valley nga si Isabelo Adviento sadtong Abril. Duha ka tuig nga indi makatarungan nga ginbilanggo si Adviento. Sadtong Hunyo 20, nahilway si Datu Benito Bay-ao pagkatapos nga ibasura ang kaso nga *human trafficking* nga ginpasaka sa iya sadtong 2021. Sa Southern Tagalog, ginbasura sang korte ang mga kaso nga *terrorism financing* batuk sa duha ka aktibista kag isa ka unyonista.

Pagduon sang Korte Suprema sa mga katalagman sang *Red-tagging*

Sa isa ka desisyon nga ginsulat sadto pa Hulyo 4, 2023, nga ginsapubliko sadtong Mayo 8, gindeklarar sang Korte Suprema nga ang *Red-tagging* ukon ang malisyoso nga pag-angot sa mga sibilyan sa armado nga kahublagan, katalagman sa kabuhi, kahilwayan kag seguridad sang target nga mga biktima. Ang desisyon upod sa ginpaburan nga petisyon para sa writ of amparo ni Siegfred Deduro, anay tiglawas sang Bayan Muna Party-list. Ang desisyon ang una nga higayon nga ginhatagan sang korte sang ligal nga kahulugan ang konsepto sang *Red-tagging* sa Pilipinas. Ginbase ang amo sini nga pagkilala sa mga report sang United Nations Human Rights Council.

Samtang, ginpamatbatan sang Korte Suprema sadtong Pebrero nga "guilty" sa "indirect contempt" ang sadto tagpamaba sang NTF-Elcac nga si Lorraine Badoy-Partosa bunga sang pagpangred-tag niya sa isa ka husgado sadtong 2022. Ang pamatbat kaangot sa pagpamahog ni Badoy kay Judge Marlo Magdoza-Malagar, husgado sang Manila Regional Trial Court, nga nagbasura sa kaso nga ginpasaka sang Department of Justice para magdeklarar nga terorista ang Partido Komunista sang Pilipinas kag Bagong Hukbong Bayan.

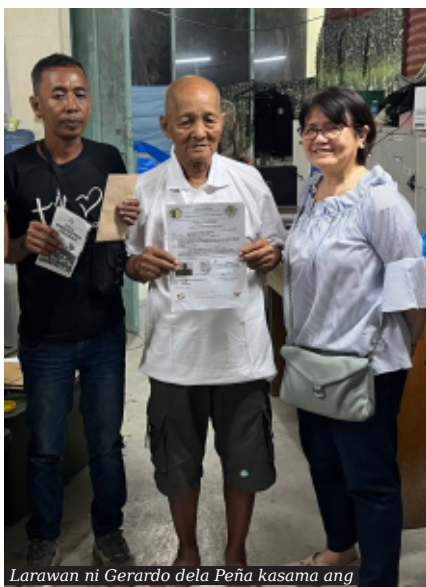
Fact Finding Mission kag imbestigasyon

Naglunsar sang fact-finding mission ang mga grupo sa tawhanon nga kinamatarung sa Central Luzon sadtong Hunyo para hibaluon ang lapnagon nga kahalitan sa sibilyan nga mangunguma, mamumugon sa uma, kag bisan mga bata, nga ginbilin sang lapnagon kag asud-asud nga mga terorista nga operasyon sang AFP sa mga probinsya sang Aurora, Nueva Vizcaya, kag Nueva Ecija sadtong Mayo kag Hunyo.

Sa pihak sang mga pagpanghadlok kag pagpang-ipit, nagiiit sang mga grupo nga maka-estorya sa mga residente kag hibaluon ang ila kahimtangan. Ginlunsar ang misyon sunod sa mga engkentro sang BHB kag 72nd Division Reconnaissance Company sadtong Mayo 20 kag 21 sa mga nasuok nga bahin sang Dipaculao sa Aurora, kag Mayo 29 sa Maria Aurora, tubtob sa madugo nga pagpamatay sa 10 ka Pulang hangaway sa Pantabangan, Nueva Ecija sadtong Hunyo 26. Patarasak ang ginhimo nga pagpaulan sang bala kag bomba sa Alfonso Castaneda sa Nueva Vizcaya sadtong Hunyo 20.

Paghilway sa pinakatigulang nga bilanggong pulitikal

Pagkatapos sang tayuyon nga pagpursige kag pag-giit sang mga grupo sa tawhanon nga kinamatarung, nahilway sadtong Hunyo 30 ang pinakatigulang nga bilanggong pulitikal sa pungsod nga si Gerardo Dela Peña. Siya 85 ka tuig ang edad, pinakatigulang sa maabot sa 755 ka bilanggong pulitikal sa pungsod. Gin-aresto si de la Peña sadtong Marso 21, 2023. Ginpamatbatan siya nga nakasala kag ginpapanangan sang *reclusion perpetua* sa kaso nga pagpatay bisan sa maathag nga kawad-on sang ebidensya.

Larawan ni Gerardo dela Peña kasama ang kanyang anak at si Fides Lim ng grupong Kapatid.

Barikada kontra-demolisyon

Malig-on nga ginpanindugan sang mga residente sang Sityo Balubad, Barangay Anunas, Angeles City ang ila kinamatarung sa puluy-an halin sa demolisyon sang mga pulis kag maton sang Clark Hills Properties Corporation. Halin Oktubre 2023 tubtob Marso natigayon nila nga punggang ang pamahog nga demolisyon kag pagpang-agaw sa 73-ektarya nga duta sa Sityo Balubad.

Sadtong Marso 12, napalayas ang 500 ka kabalayan ukon ginabulubanta nga 2,000 ka mga residente ang biktima sang pagpang-agaw sang duta. Naggamit ang mga pulis kag Clark Hills sang ginatos ka mga tinawo sa demolisyon.

Hacienda Tinang: Nadaug nga duta

Upisyal na nga ginkilala sang reaksyonaryo nga gobyerno ang pagpang-iya sang 90 ka mangunguma nga katapo sang Malayang Kilusang Samahan ng mga Magsasaka ng Tinang (Makisama-Tinang) sa 68 ka ektarya nga duta sa Hacienda Tinang sa Conception, Tarlac. Ang pagkilala ginhimo sa isa ka seremonya sadtong Mayo 8. Bunga ini sang ila tatlo ka dekada nga paghimakas para sa duta kag liwat nila nga paglunsar sang kampanya nga pagbawi sa duta sa porma sang bungkalan sadtong Hunyo 2022.

Rebolusyonaryong Hustisya

Sa Negros Occidental, dululungan nga armadong aksyon ang ginlunsar sang BHB-Northern Negros batuk sa mersenaryo nga Saron Group sadtong Enero 2 sa banwa sang Purok Kawayan, Barangay Bug-ang, Toboso, Negros Occidental. May kahilabtanang ang Saron Group sa pagmasaker sa ginabansagan nga Sagay 9 (ukon sang siyam ka mamumugon sa kampo) sadtong Oktubre 20, 2018 sa Barangay Bulanon, Sagay City. Ang grupo bayaran kag suportado sang AFP kag dalagko nga kumprador-agalon mayduta kag asyendero sa isla.

Gin-ambus kag napatay sang BHB ang lider sang grupo nga si Juvie Sarona. Ginparalisa kag ginsunog man ang traktora nga ginapanag-iyahan sang iya amay. Nakumpiska naman sa balay sang mga Sarona ang isa ka M2 Carvine, isa ka .45 Colt, isa ka .357 revolver, isa ka shotgun, kag nanari-sari nga mga magasin kag bala. Ginkumpiska man ang ila gadyet nga may unod nga importante nga mga impormasyon.

Layas militar!

Nag-ululupod ang mga residente sang Sityo San Pedro, Barangay 3, San Jose de Buan, Samar sa isa ka asembliya sadtong ulihi nga semana sang Hunyo para ipahayag ang ila pagpamatuk sa pagkampo sang mga soldado sa ila sityo. Nagsugod ang pagpangkudal sang 87th IB sa amo nga sityo sadtong una nga semana sang Hunyo para sa plano nga detachment nga ipatindog sa lugar.

Para sumpuon ang paghiliusa sang taga-baryo, ginpahog sang mga soldado ang kapitan sang barangay, ang sityo lider kag konsehal. Ginhadlok sila nga pasabton kag prisohon kon atakehon sila liwat sang BHB-Western Samar (Arnulfo Ortiz Command).